

Bakı, 30 Oktyabr 2015

**1 noyabr 2015-ci ildə keçiriləcək
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə seçkilərdə
seçkiqabağlı təbliğat-təşviqat mərhələsinə dair**

İKİNCİ ARALIQ HESABAT

(9–30 oktyabr 2015-ci il)

E-mail: emc.az2001@gmail.com

Web: www.smdt.az

I. XÜLASƏ

Seçkilərin Monitorinqi və Demokratiyanın Tədrisi Mərkəzi (SMDT) Azərbaycanda azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsində, vətəndaş cəmiyyəti və demokratiyanın inkişafına çalışan müstəqil, tərəfsiz qeyri-hökumət təşkilatıdır. SMDT hesab edir ki, Azərbaycanda azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsi seçicilərin öz iradələrini azad ifadə etməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir. Bu həmçinin hazırkı siyasi böhran dövründə ölkədə demokratik ənənələrin inkişafına, vətəndaş etimadının artırılmasına və insan hüquqlarına töhvə verə bilər.

SMDT bildirir ki, 1 noyabr 2015-ci ildə keçiriləcək Milli Məclisə seçkilərin seçkiqabağı təbliğat-təşviqat mərhələsi vətəndaş cəmiyyətinin fəaliyyətinin məhdudlaşdırılması, azad fikrə kütləvi basqılar, təbliğat-təşviqat prosesinin məhdudlaşdırılması, əsas müxalif siyasi qüvvələrin seçki prosesindən çəkilməsi və alternativsizliyin yaranması ilə müşahidə olunması seçkilərin həqiqiliyini şübhə altına salıb. Bu səbəbdən seçki kompaniyası çox zəif qiymətləndirilir.

Ötən seçkilərdən fərqli olaraq qeydə alınmış namizədlərə İctimai TV-də pulsuz efir vaxtının ayrılmaması, həmçinin namizədlər üçün nəzərdə tutulan vaxtın yüksək məbləğdə müəyyən edilməsi bir neçə namizədin efirə çıxışına mane olaraq seçkilərin bərabərlik prinsipinin pozulmasına səbəb olub.

SMDT təəssüflə bildirir ki, bir sıra vətəndaş cəmiyyəti institutları seçkiqabağı vəziyyətin ölkədə azad və ədalətli seçkilər keçirməyə təminat vermədiyi üçün seçkiləri müşahidə etməyəcəklərini bəyan ediblər. Bu son 10 ildə ilk belə haldır ki, heç bir müstəqil vətəndaş cəmiyyəti qrupu seçki gününün geniş miqyaslı müşahidəsini təşkil etməyəcək. Yalnız hakimiyyətyönümlüyönümlü bir neçə QHT seçki günü müşahidə və exit-poll keçirəcəklərini açıqlayıblar.

SMDT bildirir ki, ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Ofisi ilə yanaşı digər nüfuzlu beynəlxalq institutların və Avropa Birliyinə üzv ölkələrin səfirliklərinin seçki missiyalarını ləğv etmələri seçki prosesinin azad və ədalətli gedişatı ilə şübhələri artırır.

SMDT qeyd edir ki, əsas müxalif qüvvələrin seçkiləri boykot etməsini seçkilərin nəticələrini şübhə altına alan ciddi siyasi hadisə hesab edilməlidir.

SMDT səlahiyyətli qurumlara seçki prosesində baş vermiş pozuntuların səmərəli şəkildə araşdırılmasının və seçki günü səsvermə, səsələrin sayılması və nəticələrin protokollaşdırılması proseslərinə yerli icra orqanları və digər qurumlar tərəfindən müdaxilənin qarşısının alınması üçün əməli addımlar atmağın vacibliyini xatırladır. Seçki komissiyaları seçicilərin heç bir təzyiq altında qalmadan səs verə bilməsi və müşahidəçilərin seçki prosesini normal şəraitdə müşahidə edə bilməsi üçün zəruri şəraiti yaratmalıdır.

SMDT 1 Noyabr 2015-də keçiriləcək Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə seçkilərinin uzunmüddətli müşahidəsini 45 uzunmüddətli müşahidəçi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində 80 dairədə aparıb. Təşkilat oktyabrın 12-də namizədliyin irəli sürülməsi və qeydiyyatı mərhələsinə dair birinci aralıq hesabatını yayımlayıb.

II. SEÇKİQABAĞI HÜQUQİ-SİYASİ MÜHİT

1) Hüquqi mühit

1 noyabr 2015-ci il Milli Məclisə seçkilərin təbliğat-təşviqat mərhələsi seçki hüquqlarının pozulması ilə bağlı Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsində olan şikayətlərə dair çıxarılmış qərarlarla yadda qalıb.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi 7 noyabr 2010-cu ildə keçirilən parlament seçkiləri zamanı deputatlığa namizədlər Fuad Qəhrəmanlı, Namizəd Səfərov və Zəlimxan Məmmədlinin işini araşdıraraq onların xeyrinə qərar çıxarıb. Qərara əsasən, Azərbaycan hökuməti mənəvi ziyana görə onların hər birinə 10 min avro məbləğində təzminat ödəməlidir¹.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi 7 noyabr 2010-cu ildə keçirilən parlament seçkiləri zamanı deputatlığa namizəd Azərbaycan Hüquqşünaslar Assosiasiyasının rəhbəri Ənnağı Hacıbəylinin hüquqlarının pozulması haqqında şikayətini də təmin edib. Məhkəmə Hacıbəylinin Avropa İnsan hüquq və azadlıqları Konvensiyasının 1-ci Protokolunun 3-cü maddəsi (azad seçkilər hüququ) üzrə hüquqlarının pozulduğunu etiraf edib və Ənnağı Hacıbəyliyə 10000 avro təzminat və məhkəmə xərclərinin ödənilməsi üçün 2600 avro ödənilməsinə qərar verib².

2) Siyasi mühit

1 noyabr 2015-ci il Milli Məclisə seçkilərin təbliğat-təşviqat mərhələsində də siyasi hüquqlar sahəsində yaranmış böhran aradan qalxmayıb.

SMDT təəssüflə bildirir ki, bir sıra vətəndaş cəmiyyəti institutları seçkiqabağı vəziyyətin ölkədə azad və ədalətli seçkilər keçirməyə təminat vermədiyi üçün seçkiləri müşahidə etməyəcəklərini bəyan ediblər. Bu son 10 ildə ilk belə haldır ki, heç bir müstəqil vətəndaş cəmiyyəti qrupu seçki gününün geniş miqyaslı müşahidəsini təşkil etməyəcək.

Oktyabrın 25-də seçicilərlə görüş-mitinq keçirən Müsavat Partiyası qətnamə qəbul edərək, Milli Məclisə seçkilərinin dayandırılmasını tələb edib. Qətnamədə bildirilib ki, ölkədə azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsi üçün seçkiqabağı demokratik şərait yoxdur. Seçki qanunvericiliyi belə seçkilərin keçirilməsinə imkan vermir. Seçki komissiyaları tam olaraq hakimiyyətin nəzarəti altındadır. Bərabərhüquqlu təbliğat imkanları mövcud deyil, xüsusilə pulsuz efir vaxtının verilməməsi bu imkanları tamamilə aradan qaldırıb. Yüzədək siyasi məhbusun olması, seçki kampaniyası dövründə də repressiyaların davam etməsi, söz və ifadə azadlığına qarşı davamlı basqılar, saxtakarlıqların və qanun pozuntularının vüsət alması vəziyyəti bir qədər də ağırlaşdırır. Qeyd edilən bütün problemlərin aradan qaldırılması üçün seçki prosesinin 4 ay müddətinə dayandırılaraq, 4 aydan sonra yenidən təyin edilməsini tələb kimi qoyub³.

3) İfadə azadlığı

1 noyabr 2015-ci il Milli Məclisə seçkilərin təbliğat-təşviqat mərhələsində də söz və mətbuat azadlığının vəziyyətində müsbətə doğru dəyişikliklər baş verməyib, əksinə azad fikirə qarşı basqılar çoxalıb.

¹ <http://gozetc.az/article/index/4664>

² <http://www.azadliq.info/97230.html>

³ <http://musavat.org.az/index.php/192-m-savat-se-kil-rin-dayand-r-lmas-n-t-l-b-etdi>

Oktyabrın 13-də Meydan TV-nin redaktoru, yazar Günel Mövludun qardaşları-Raci İmanov və Vəkil İmanov polis tərəfindən saxlanılıb¹ və onlar 3 ay müddətinə azadlıqdan məhrum ediliblər. Günel Mövludun valideynləri təzyiqlər nəticəsində mətbuata açıqlama verərək, oğlanlarının azadlığı və təhlükəsizliyi üçün Günel Mövluddan imtina ediblər².

Oktyabrın 13-də satirik şair Tofiq Həsənli şerlərindəki fikirlərinə və hakimiyyəti sosial şəbəkədə tənqid etdiyinə görə həbs edilib.³

Oktyabrın 21-də “Meydan TV” internet resursunun saytına güclü haker hücumu həyata keçirilib. Nəticədə bu internet-telekanalın işi dayandırılıb.⁴

Seçkilərin hazırki mərhələsində “Meydan” TV ilə əməkdaşlıq edən jurnalistlər Aynur Elgünəş və Aytən Fərhadova Vergilər Nazirliyi yanında Bakı Vergilər Departamentinə çağırılaraq onlara növbədən kənar vergi yoxlaması başlanıb.⁵

Oktyabrın 27-də Meydan TV ilə əməkdaşlıq etmiş daha bir jurnalistin ölkədən çıxışına qadağa qoyulub. Onun verdiyi məlumata görə İrana getmək istəyərkən onu sərhəd buraxılış məntəqəsindən geri qaytarıblar

Oktyabrın 28-də “Yüksəliş naminə” qəzetinin baş redaktor müavini Elçin Həsənov Daxili İşlər Nazirliyi Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsinə çağırılıb. Xatırladaq ki, E.Həsənov daha öncə AŞPA sesiyasında iştirak etmək üçün Strasburqa gedərkən sərhəd-keçid məntəqəsində saxlanılıb və onun ölkədən çıxışına imkan verilməyib. Bu barədə DİN-ə edilən şikayətdən sonra bildirilib ki, E.Həsənovun barəsində Nizami RPİ-nin İstintaq şöbəsində CM-nin 221.1 maddəsi (xuliqanlıq) ilə cinayət işi başlanılıb və istintaq aparılır. Ona görə də E.Həsənovun ölkədən çıxışına qadağa qoyulub.

Seçkiqabağı təbliğat-təşviqat dövründə söz və ifadə azadlığına qarşı ölkə səviyyəsində olan təzyiqlər beynəlxalq mətbuatdan da yan keçməyib. Belə ki, bir sıra məşhur beynəlxalq KİV Azərbaycanda Milli Məclisə seçkiləri ərəfəsində işləmək üçün akreditasiya verilməsindən imtina cavabı alıblar⁶.

4) İnsan hüquqları və vətəndaş cəmiyyətinin vəziyyəti

1 noyabr 2015-ci il Milli Məclisə seçkilərin təbliğat-təşviqat mərhələsində də insan hüquqları və vətəndaş cəmiyyətinə münasibətdə müsbət dəyişikliklər qeydə alınmayıb. Əksinə bu mərhələdə də, beynəlxalq təşkilatlara və onların nümayəndələrinə qarşı təzyiqlər davam etdirilib.

Avropa Şurası Parlament Assambleyasının (AŞPA) sədri Ann Brasser prezident İlham Əliyevə müraciət edərək, Azərbaycanda demokratiya, insan hüquqları və qanunun aliliyi sahəsində vəziyyətin pisləşməsi ilə əlaqədar “dərindən narahatlığını” bildirib. Ann Brasser müraciətində hüquq müdafiəçilərinin və jurnalistlərin həbsini fəxr azadlığına və siyasi pluralizmə mənfi təsirini ifadə edib. Müraciətdə, həbsdə olan vətəndaş cəmiyyətinin fəalları, hüquq müdafiəçilərinin təzyiqlərə məruz qalması ifadə edərək, prezidenti bu hallara müdaxilə etməyə, eyni zamanda Azərbaycanı Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin İlqar Məmmədovun işi üzrə onun azad edilməsi haqqında qərarını icra etməyə çağırıb.

¹ <https://www.meydan.tv/az/site/news/8548/G%C3%BCnel-M%C3%B6vludun-qarda%C5%9Flar%C4%B1-saxlan%C4%B1%C4%B1b.htm>

² <http://gozetc.az/article/index/4755>

³ <http://www.azadliq.info/96362.html>

⁴ <http://contact.az/docs/2015/Social/102100133736az.htm#.Viu06n7hBdh>

⁵ <http://gozetc.az/article/index/4760>

⁶ <http://contact.az/docs/2015/Parliamentary%20elections%202015/102600134275az.htm#.Vi5hUrfhBdh>

Bununla yanaşı, hazırki mərhələdə Azərbaycanı həm Assambleyanın, həm də Avropa Şurası Venesiya Komissiyasının demokratik seçkilərin təşkili haqqında tövsiyələrini yerinə yetirməli olduğunu bildirib¹.

Oktyabrın 7-də Azərbaycana gələn Amnesty International təşkilatının iki əməkdaşı Bakı aeroportunda saxlanılaraq ölkədən deportasiya edilib. Amnesty International bəyanat yayaraq, Milli Məclisə seçkilər ərəfəsində söz azadlığının “ciddi pozulması” kimi qiymətləndirib².

Oktyabrın 27-də ATƏT-in Parlament Assambleyasının Demokratiya və İnsan Haqları Komitəsinin sədri İsaabel Santos bəyanat yayıb. İsaabel Santos bəyanatında vətəndaş cəmiyyəti fəalları - Anar Məmmədli, İntiqam Əliyev, Rəsul Cəfərov, Leyla Yunusu, jurnalist Xədicə İsmayılı, həmçinin müxalifət lideri İlqar Məmmədovu azad etməyə çağırır və , ölkə rəhbərlərini beynəlxalq ictimaiyyət ilə işləməyə, açıq və səmimi dialoq aparmağa səsəyib³.

Əsas seçki iştirakçılarından biri olan ReAL hərəkatının həbsdəki lideri İlqar Məmmədov cəza çəkdiyi 2 nömrəli cəzaçəkmə müəssisəsində amansızca döyüldü⁴. Oktyabrın 25-də həyat yoldaşı İlqar Məmmədovla görüşərkən o Məmmədovun döyülərkən dişinin sındırıldığını qeyd edib⁵.

III. NAMİZƏDLƏRİN QEYDİYYATI MƏRHƏLƏSİNİN NƏTİCƏLƏRİ

A) Rəsmi məlumatlar

Despite registration of 1246 candidates for the parliamentary elections, just few days after the registration of candidates finalized, almost 40% of candidates withdrew from the race. 477 mainly self-nominated candidates pulled out of the race without providing any explanations. As of 21 October, 769 candidates will compete for 125 seats in the parliament on the 1 November. On 28 October, Musavat party announced that it would not participate in elections, which reduces the number of candidates 25 more persons.

Baxmayaraq ki, 1246 namizəd qeydiyyatdan keçmişdi, qeydiyyat prosesi bitdikdən yalnız bir-neçə gün sonra namizədlərin az qala 40 faizi namizədliklərini geri götürüblər. 477 müstəqil namizəd heç bir açıqlama vermədən yarışdan çəkiliblər. Oktyabrın 21-ə olan məlumata görə Milli Məclisə noyabrın 1-ə təyin edilmiş parlament seçkilərində 769 deputatlığa namizəd mübarizə aparacaq. Beləliklə, Milli Məclisə 125 yer uğrunda 769 nəfər mübarizə aparacaq. Oktyabrın 28-də Müsavat Partiyası seçkidə iştirak etməyəcəyini bildirərək daha 25 namizədi yarışdan çəkib.

B) Namizədlərin qeydiyyatı prosesi üzrə şikayətlər

Azərbaycan Respublikası Seçki Məcəlləsinin 112-ci maddəsində qeyd edilir ki, seçicilər, namizədlər, qeydə alınmış namizədlər, siyasi partiyalar, siyasi partiyaların blokları, referendum üzrə təşviqat qrupları qeydə alınmış namizədlərin, siyasi partiyaların, siyasi partiyalar bloklarının, referendum üzrə təşviqat qruplarının vəkil edilmiş şəxsləri, müşahidəçilər, habelə seçki komissiyaları vətəndaşların seçki hüquqlarını pozan qərar və hərəkətlərdən (hərəkətsizlikdən) həmin qərarın dərc edildiyi və ya alındığı,

¹ <http://gozetc.az/article/index/4713>

² <http://www.gozetc.az/article/index/4639>

³ <https://www.meydan.tv/az/site/politics/8819/%C4%B0sabel-Santos-V%C9%99t%C9%99nda%C5%9Flar-h%C3%B6kum%C9%99tin-yaratd%C4%B1%C4%9F%C4%B1-s%C3%BCkutdan-daha-%C3%A7ox-zıyan-%C3%A7%C9%99k%C9%99c%C9%99kl%C9%99r.htm>

⁴ <http://contact.az/docs/2015/Politics/101900133501az.htm#.Viu5YX7hBdh>

⁵ <https://www.meydan.tv/az/site/politics/8787/V%C9%99fa-M%C9%99mm%C9%99dova-%C4%B0lqar-M%C9%99mm%C9%99dovun-di%C5%9Fi-s%C4%B1nd%C4%B1r%C4%B1l%C4%B1b.htm>

hərəkətin (hərəkətsizliyin) baş verdiyi gündən və ya maraqlı şəxs bu haqda məlumat aldığı gündən başlayaraq 3 gün müddətində şikayət edə bilərlər. Məntəqə seçki komissiyalarının qərarlarından, hərəkətlərindən (hərəkətsizliklərindən), məntəqə seçki komissiyaları sədrlərinin hərəkətlərindən (hərəkətsizliklərindən) şikayətlər müvafiq dairə seçki komissiyasına təqdim edilir. Dairə seçki komissiyalarının qərarlarından, hərəkətlərindən (hərəkətsizliklərindən), dairə seçki komissiyaları sədrlərinin hərəkətlərindən (hərəkətsizliklərindən) şikayətlər, həmçinin bir neçə seçki dairəsini əhatə edən (o cümlədən seçkiqabağı təşviqat qaydalarının pozulması ilə bağlı) şikayətlər Mərkəzi Seçki Komissiyasına təqdim edilir. Mərkəzi Seçki Komissiyasının qərarlarından və ya hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən), Mərkəzi Seçki Komissiyası sədrinin hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) Azərbaycan Respublikası İnzibati-Prosessual Məcəlləsinin 130-cu maddəsinə əsasən Apellyasiya Məhkəməsinə şikayət ərizəsi verilə bilər.

Namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı mərhələsi üzrə DSK-ların qərarlarından MSK-ya şikayətlər olunub. Şikayətlərin məzmunu əksər hallarda namizədlərin qeydə alınmasından qanunsuz olaraq imtina edilməsi ilə bağlı olub. Müşahidəçilərin verdiyi məlumatlara əsasən, bu seçkilərdə də namizədlər tərəfindən verilmiş şikayətlər yuxarı seçki komissiyaları tərəfindən obyektiv və ədalətli araşdırılmayıb. Belə ki, namizədlikləri müvafiq DSK-larda qeydə alınmamış müxalif partiyaların nümayəndələrinin və hakimiyyətin dəstəkləmədiyi digər namizədlərin şikayətləri MSK tərəfindən əksər hallarda təmin edilməyib.

MSK 60 sayılı Salyan-Neftçala DSK-dan namizədliyi irəli sürülmüş Kərim Ağarzayev, 27 sayılı Sabunçu İkinci Seçki Dairəsindən “Azadlıq-2015” siyasi partiyalar bloku tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş Azərbaycan Liberal Demokrat Partiyasının sədri Fuad Əliyev, 9 sayılı Binəqədi İkinci Seçki Dairəsindən öz təşəbbüsü ilə namizədliyi irəli sürülmüş Nemət Kərimli, 51 sayılı Qusar Seçki Dairəsindən Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş Şəfi Şəfiyev, 107 sayılı Qazax Seçki Dairəsindən “Azadlıq-2015” siyasi partiyalar bloku tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş Şöhrət Məmmədov, 34 sayılı Xətai İkinci Seçki Dairəsindən Əhəd Məmmədli, 83 sayılı Ağcabədi-Füzuli Seçki Dairəsindən “Azadlıq-2015” siyasi partiyalar bloku tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İman İmanov, 72 sayılı Yardımlı-Masallı DSK-dan Fikrət Fərəməzoğlu, 35 sayılı Xətai Üçüncü Seçki Dairəsindən “Azadlıq-2015” siyasi partiyalar bloku tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş Nizami Ələkbərov, 61 sayılı Neftçala Seçki Dairəsindən Kamran Əsədov, 12 sayılı Qaradağ-Binəqədi-Yasamal Seçki Dairəsindən “Müsavat” Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş Rauf Ağayev, 79 sayılı İmişli Seçki Dairəsindən Azərbaycan Azad Respublikaçılar Partiyasının sədri Amil Seyidov, 42 sayılı Sumqayıt İkinci Seçki Dairəsindən Xaləddin Cahangirov, 54 sayılı Şabran-Siyəzən Seçki Dairəsindən Müsavat Partiyasının namizədi Nadir Qafarlının namizədliklərinin müvafiq DSK tərəfindən qeydə alınmaması barədə şikayətlərini əsassız sayıb, DSK-ların qərarlarını qüvvədə saxlayıb¹.

IV. SEÇKIQABAĞI TƏBLİĞAT-TƏŞVİQAT KAMPANİYASI

a) Hüquqi baza

Seçki Məcəlləsinin 75.2-ci maddəsinin tələbinə görə, seçkiqabağı təşviqat səsvermə gününə 23 gün qalmış başlayır və səsvermənin başlanmasına 24 saat qalmış dayandırılır.

Seçki Məcəlləsinin 74.2-ci maddəsinə uyğun olaraq seçkiqabağı təşviqat aşağıdakı üsullarla aparıla bilər:

- Kütləvi informasiya vasitələri ilə;
- Kütləvi tədbirlərin keçirilməsi yolu ilə;
- Çap olunmuş, audovizual və digər təşviqat materiallarının buraxılması və yayılması yolu ilə;
- Qanunla qadağan edilməyən digər üsullarla.

¹ <http://az.apa.az/news/400341>

b) Seçkiqabağı təşviqatın Kütləvi İnformasiya Vasitələrində (KİV) aparılması

Seçki Məcəlləsinin 80.1-ci maddəsinə uyğun olaraq namizədləri 60 seçki dairəsindən çoxunda qeydiyyatdan keçən siyasi partiyalar və siyasi bloklar İctimai televiziya və radioda pulsuz efir vaxtı əldə edə bilər. 1 noyabr 2015-ci il Milli Məclisə seçkilərdə namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı mərhələsinin nəticələrinə görə MSK-da qeydiyyatdan keçmiş siyasi partiya və seçki blokları arasında yalnız Yeni Azərbaycan Partiyası bu hüququ əldə edib. Ancaq YAP nümayəndələri seçkiqabağı təşviqat başlayarkən pulsuz efir vaxtından imtina etdiyini bəyan edib.

7 noyabr 2010-cu ildə keçirilən seçkilərdən fərqli olaraq, bu seçkilərdə qeydiyyata alınmış namizədlərə İctimai Televiziyada pulsuz efir vaxtı verilməyib. Oktyabrın 8-də MSK-da keçirilən iclasda qurumun rəhbəri Məzahir Pənahov güman edib ki, İTV “iqtisadi səbəblərə və çətinliklərə görə” efir vaxtı ayırmaqdan imtina edib¹.

1 noyabr 2015-ci ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin təşviqat mərhələsində ödənişli təşviqatda iştirak etmək istəyən Kütləvi İnformasiya Vasitələri qiymətləri bütün namizədlər üçün əlçatan olmayıb. SMDT təəssüflə qeyd edir ki, televiziyalarda pullu efir vaxtının qiyməti reklam qiymətinin maksimum həddi qədər göstərilir.

Məsələn, İTV-də səhər saat 11.50-də 5 dəqiqə olmaqla çıxış və ya təşviqatın hər saniyəsi 20 manat, 4 qəziqə üçün hər saniyənin qiyməti 22 manatdır. Saat 12.30 və 14.35-də efirdə 4 dəqiqəlik təşviqatın hər saniyəsi 22 manat, saat 16.50-də 4 qəziqə olmaqla saniyəsi 24 manat, saat 17.30-da 5 dəqiqənin hər saniyəsi 30 manat, saat 18.40-da 3 dəqiqə olmaqla hər saniyəsi 35 manat və saat 20.20-də 5 dəqiqə olmaqla təşviqatın hər saniyəsi üçün 50 manat müəyyən edilib. Qiymətlərə 18 faizlik əlavə dəyər vergisi daxil deyil. Beləliklə, deputatlığa namizəd saat 22.20-də 5 dəqiqə təşviqat üçün 17.700 manat ödəməlidir.

Qəzetlərdə 1 kvadrat santimetr təşviqat materialı üçün 2-10 manat (rəsmi “Azərbaycan” qəzeti 1 kv. santimetr üçün 2 manatdan 4 manatadək, “Yeni Müsavat” qəzeti 2 manat müəyyən edib) arasında qiymətlər müəyyən edib.

Agentliklərdə isə səhifədən, yerdən və ölçüdən asılı olaraq təşviqat materialları üçün qiymətlər 500-2000 manat arasında dəyişir.

İctimai radio hər dəqiqə təşviqat üçün 7 manatdan 25 manatadək qiymət müəyyən edib².

Ümumilikdə, ödənişli təşviqatda ölkənin 3 televiziyası (İTV və Vision.az internet televiziyası və Səs TV), 19 qəzet, 23 agentlik iştirak edib³.

Pulsuz efir vaxtının müəyyən edilməməsi, efir vaxtları üçün fantastik qiymətlərin müəyyən edilməsi deputatlığa namizədlərin televiziyalarda çıxış imkanlarını məhdudlaşdırıb. Ölkənin əksər hissəsinin ölkədəki prosesləri məhz televiziya vasitəsi ilə izlədiyini nəzərə alsaq, bu hal seçkiqabağı təbliğat-təşviqat prosesinin sönük keçməsi ilə nəticələnib.

1 noyabr 2015-ci ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin təşviqat mərhələsində Demokratik Təşəbbüslər İnstitutu (DTİ) 1 noyabr parlament seçkiləri ərəfəsində mətbuat monitorinqini aparıb⁴. Hesabat sentyabrın 1-dən 30-na qədər olan dövrü əhatə edib. Monitorinq 4 telekanalı – AzTV, İTV, ANS və ATV-ni və onların saat 19.00-dan 23.00-a qədər olan verilişlərini əhatə edib. Həmçinin müxtəlif siyasi spektri – hakimyyəti, müxalifəti təmsil edən və müstəqil ənənəvi və on-line mətbuat əhatə edilib. Xüsusən, AzərTAc dövlət agentliyinin, Azərbaycan qəzetinin, müxalif “Azadlıq”

¹ <http://contact.az/docs/2015/Parliamentary%20elections%202015/100900132338az.htm#.VivEzX7hBdh>

² <http://contact.az/docs/2015/Parliamentary%20elections%202015/100700132084az.htm#.VivDA37hBdh>

³ <http://www.msk.gov.az/az/elections/milli-meclise-seckiler/parlament-01-11-15/806/>

⁴ <http://gozetcu.az/article/index/4647>

qəzetinin, habelə “lent.az” və “contact.az” saytlarının və “Yeni Müsavat” qəzetinin monitorinqi aparılıb. Telekanallarda monitorinq informasiya-maarifləndirmə və informasiya-təbliğat xarakterli verilişlərin, habelə hakimiyyətə dəstək, hakimiyyətə qarşı, müxalifətin lehinə və əleyhinə informasiyanın həcmi izləyib. On-line mətbuat və qəzetlərə də eyni yanaşma olub. 480 saatlıq prime-time vaxtında seçki prosesi ilə əlaqəli olan xəbər, xəbər törəmə, debat, müzakirə, talk-şou, yekun analitik proqramlar qiymətləndirilib. Bütün televiziyalarda 480 saatlıq müddətdə cəmi 37 saat, 53 dəqiqə, 34 saniyə seçki prosesi ilə əlaqələndirilən yaxud seçkilərdə seçicilərə təsir etmək qabiliyyəti olan ictimai-siyasi informasiyalara yer verilib. Bu bütün prime-time vaxtının 7,93%-ini əhatə edir. dəstəkləyən tərəfin lehinə olmayıb. Bu zaman 35 saat hakimiyyətin xeyrinə olan informasiyalara həsr edilib, müxalifətin xeyrinə isə bir saniyə belə ayrılmayıb. Müxalifətin əleyhinə 6 dəqiqə 2 saniyə (0,26%) olub. Beləliklə, monitorinq telekanallarının efirində siyasi müxtəlifliyin olmadığını üzə çıxarıb. Çap və on-line mətbuatın monitorinqi də eyni meyarlar üzrə həyata keçirilib və 512 nəşri əhatə edib. Materialların ümumi həcmnin 53%-i (151) hakimiyyətin lehinə, 22%-i (63) əleyhinə olub. Qərəzsiz nəşrlər cəmi 6% (18) təşkil edib. Müxalifətin əleyhinə 13% (45 məlumat), əleyhinə 2% (4 məlumat) olub. Bu zaman AzerTAc agentliyinin materiallarının 100%-i hakimiyyətin xeyrinə olub. Müxalifət qəzeti hesab olunan “Yeni Müsavat”ın materiallarının 34%-i hakimiyyətin xeyrinə, 7%-i əleyhinə, 17%-i müxalifətin lehinə, 3%-i əleyhinə olub. Qəzetin daha 9% materialı tarazlaşdırılmış olub. Ümumilikdə monitorinq dövlət tərəfindən maliyyələşdirilən KİV-də siyasi plüralizm və alternativ fikir olmadığını üzə çıxarıb.

c) Seçkiqabağı təşviqatın kütləvi (ictimai) tədbirlər vasitəsilə aparılması

Seçki Məcəlləsinin 86-cı maddəsində qeyd edilir ki, dövlət orqanları, bələdiyyə qurumları namizədlərə, siyasi partiyalara təşviqat dövründə vətəndaşlarla görüşlər, açıq müzakirələr təşkil edilməsində, keçirilməsində yerlərin ayrılmasında kömək etməlidirlər.

Mərkəzi Seçki Komissiyası heç bir qanuna əsaslanmadan təşviqat kampaniyası başlamamışdan əvvəl namizədlərin seçki komissiyaları ərazisində seçicilərlə görüşməsi və toplantı keçirilməsi üçün yerlərin siyahısını müəyyənləşdirib. Bu siyahıda ümumilikdə 117 seçki dairəsi üzrə 128 açıq və 128 qapalı yer müəyyən edilib¹.

d) Çap, audovizual və digər təşviqat üsulları vasitəsilə seçkiqabağı təşviqatın təşkili

Seçki Məcəlləsinin 74-cü maddəsinə uyğun olaraq təşviqat çap, audio, video yazılar həmçinin qanunla qadağan edilməyən digər üsullardan istifadə etməklə aparıla bilər.

Əvvəlki seçkilərdən fərqli olaraq bu seçkilərdə deputatlığa namizədlər yeni medianın imkanlarından geniş istifadə ediblər. “Facebook”, “Youtube”, “Twitter” kimi sosial şəbəkələrdə namizədlərin təbliğatları aparılıb. Bu təşviqat üsullarına müraciət edilməsinin digər bir səbəbi isə bütün namizədlər üçün ödənişli təşviqat imkanlarının maddi baxımdan əlçatan olmaması, habelə televiziyanın təşviqat prosesində iştirak etməməsidir.

e) SMDT-nin seçkiqabağı təbliğat-təşviqat kampaniyası üzrə müşahidələri

SMDT ilə əməkdaşlıq edən müşahidəçilər ölkənin 50-dən artıq seçki dairəsi üzrə uzunmüddətli müşahidə zamanı seçkiqabağı təşviqat kampaniyasının gedişində namizədlərə münasibətdə bərabərlik prinsipinin pozulması, habelə təzyiq və təhdid halları qeydə alıblar.

❖ Namizədlərə bərabər imkanların yaradılmaması

Müşahidələrə əsasən bəzi seçki dairələrinin ərazilərində namizədlər üçün bərabər şərait təmin edilməyib. Bir neçə seçki dairələrində namizədlərin seçicilərlə görüşü üçün zəruri şərait təmin edildiyi

¹ <http://az.apa.az/news/398708>

halda digər namizədlər üçün belə şərait təmin edilməyib. Bu da Seçki Məcəlləsinin 82, 83, 87-ci maddələrində namizədlər üçün bərabər şəraitin yaradılması haqqında tələblərin pozulmasıdır. Bu sahədə aşağıdakı faktlar qeydə alınıb:

- Oktyabrın 18-də 71 sayılı Masallı Kənd DSK-dan “Müsavat” Partiyasının deputatlığa namizədi Xasay Fərzullanın seçicilərlə növbəti görüşünə yerli icra hakimiyyətinin əməkdaşları tərəfindən maneələr yaradılıb¹.

❖ **İnzibati və maddi resurslardan sui-istifadə halları**

Bu cür qanun pozuntuları ilə bağlı daxil olan məlumatlar göstərir ki, son illərdə keçirilən seçkilərdə olduğu kimi bu seçkilərdə də namizədlər seçicilərin rəğbətini qazanmaq üçün müxtəlif qanunsuz vasitələrdən istifadə ediblər. Belə ki, bəzi seçki dairələrində namizədlər seçicilərə əvəzsiz xidmətlər göstərərək, onların yaşadıkları məhəllələrdə, yerli xarakterli yollarda abadlaşdırma və təmir işləri həyata keçiriblər. Bütün bunlar isə Seçki Məcəlləsinin 74-cü maddəsinin həmçinin İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 39 və 42-1-ci maddəsinin tələblərinin pozulmasıdır. Bu sahədə aşağıdakı faktlar qeydə alınıb:

- 37 sayılı Nizami Birinci (Gəncə) Seçki Dairəsi üzrə “YAP”ın namizədi Kərimzadə Pərvinin xeyrinə təbliğat-təşviqat işlərinə müvafiq bələdiyyənin və büdcə təşkilatlarının əməkdaşları cəlb olunublar. Bununla yanaşı, onunla görüşə həmin dairədə yerləşən 2 sayılı uşaq poliklinikasının həkimləri və digər texniki işçiləri zorla gətiriliblər.
- Sosial-Demokrat Partiyasının sədri, 35 sayılı Xətai Üçüncü Dairə Seçki Komissiyasından deputatlığa namizəd Araz Əlizadə seçki rəqibi, deputat İqbal Ağazadədən şikayət ərizəsi yazıb və bildirib ki, İqbal Ağazadə vaxtından əvvəl kampaniyaya başlayıb, asfalt çəkir Oktyabrın 5-də isə MSK bu məsələyə baxaraq İqbal Ağazadəyə rəsmi xəbərdarlıq edilib²
- 89 sayılı Göyçay-Ağdaş Seçki Dairəsi üzrə “YAP”ın namizədi Elman Nəsirovla görüş üçün məktəblərin müəllimləri dərs vaxtında dərsdən çıxarılmış və xüsusi avtobuslarla Şəhadət kəndindəki kluba aparılıblar.
- 60 sayılı Salyan-Neftçala Seçki Dairəsi üzrə “Ana Vətən” Partiyasının deputatlığa namizədi Fəzail Ağamalılı ilə görüşə seçicilər zorla gətiriliblər.
- 61 sayılı Neftçala Seçki Dairəsi üzrə “YAP”dan deputatlığa namizəd Arif Rəhimzadə ilə görüşə büdcə təşkilatlarının işçiləri cəlb olunublar.
- 59 sayılı Seçki Dairəsi üzrə deputatlığa bitərəf namizəd Əliəğa Hüseynovla görüşə seçicilər zorla gətiriliblər.

❖ **Seçkiqabağı təşviqat dövründə təzyiqlər**

Seçkiqabağı təşviqat dövründə seçki iştirakçılarının, xüsusən də namizədlərə təzyiqlər qeydə alınıb. Bu cür hallar əsasən namizədlərin görüşü zamanı seçicilərə qarşı, habelə namizədlərin təşviqat materiallarının yapışdırılması ilə bağlı olub. Bu isə Seçki Məcəlləsinin 55-ci maddəsinin tələblərinin pozulmasıdır. Bu sahədə aşağıdakı faktlar qeydə alınıb.

- 34 sayılı Xətai İkinci Seçki Dairəsindən deputatlığa namizəd olan, tanınmış ictimai-siyasi xadim Ağayev Əli Hacı (Əli Hacı) oğlunun Bakı şəhərində yerləşən seçki qərəhahına naməlum şəxslər tərəfindən basqın olub və ofis tamamilə dağıdılıb³.
- 89 sayılı Göyçay-Ağdaş DSK-dan deputatlığa bitərəf namizəd İsgəndərov Vidadi seçicilərlə görüşü zamanı rayon polis əməkdaşları tərəfindən polis idarəsinə aparılmış, 2 saat sonra sərbəst buraxılmışdır.

¹ <http://gozetc.az/article/index/4723>

² <http://gozetc.az/article/index/4665>

³ <http://azinforum.az/deputaliga-namiz%C9%99d-%C9%99li-hacinin-secki-q%C9%99r%C9%99gahi-dagidilib-fotolar/>

- 81 sayılı Beyləqan DSK-dan “Ümid” Partiyasının deputatlığa namizəd Anar İsayevin seçicilərinə qarşı təzyiqlər olub.
- 54 sayılı Şabran-Siyəzən DSK-dan deputatlığa bitərəf namizəd Elza Seyidcahana və onun seçicilərinə hədə-qorxu gəlinib, mütəmadi təzyiqlər edilib. Elza Seyidcahanın məlumatına görə təzyiqlər həmin dairə üzrə hazırkı deputat Tahir Süleymanov və digər namizəd Etibar Heydərovun adamları tərəfindən edilib¹.

❖ Təşviqat materiallarının məhv edilməsi

SMDT ilə əməkdaşlıq edən müşahidəçilər 1 noyabr 2015-cu ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin təşviqat dövründə məlumat lövhələrində, yol kənarlarında, xüsusi mülkiyyətdə olan obyektlərdə və digər yerlərdə namizədlərə aid təşviqat materiallarının məhv edilməsini müşahidə ediblər. Bu sahədə aşağıdakı faktlar qeydə alınıb:

- 23 sayılı Nəsimi –Səbael DSK-dan “REAL”ın namizədi Azər Qasımlının posterləri həmin dairənin 16, 22, 20, 28 sayılı məntəqələrin önündən cırılıb².
- 61 sayılı Neftçala DSK-dan deputatlığa bitərəf namizəd Cəlal Əliyevin və “Müsavat” Partiyasının namizədi Saday Fərəcovun posterləri icra nümayəndələri tərəfindən həmin dairə ərazisi üzrə qoparıldı.

V. SEÇKİ KOMİSSİYALARININ FƏALİYYƏTİ

MSK seçkiqabağı təşviqat mərhələsi üzrə bir sıra hazırlıq işləri həyata keçirib. 9 oktyabr 2015-ci ildə MSK-nın iclasında namizədlərin qeydə alındıqları seçki dairələri ərazisində seçicilərlə görüşməsi və toplantı keçirilməsi üçün yerlər müəyyənləşdirilib.

MSK ödənişli təşviqatda iştirak etmək istəyən Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin siyahısını açıqlayıb. Bura ölkənin 3 televiziyası, 19 qəzet, 23 agentlik daxildir.

1 noyabr 2015-ci ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin səsvermə günü ilə bağlı MSK hazırlıq işləri həyata keçirib və 1000 seçki məntəqəsində seçki günü internet vasitəsilə çalışacaq veb-kameralar quraşdırıb.

MSK 1 noyabr 2015-ci il Milli Məclis seçkilərini müşahidə etmək üçün 605 yerli müşahidəçini, Dairə Seçki Komissiyaları isə dairə ərazisində müşahidəçilik aparmaq istəyən 37 000 nəfər müşahidəçini qeydiyyatda alıb. MSK həmçinin 19 beynəlxalq təşkilatdan 222 nümayəndəni seçkiləri müşahidə etmək üçün qeydiyyatda alıb.

Müşahidə zamanı DSK-lar tərəfindən müşahidəçilərin qeydiyyatda alınması zamanı bəzi hüquq pozuntuları aşkarlanıb. Bu hallar əsasən müəlif partiyalardan olan namizədlərin, eləcə də bitərəf namizədlərin müşahidəçilərinə münasibətdə aşkarlanıb. 61 sayılı Neftçala Seçki Dairəsindən deputatlığa bitərəf namizəd Cəlal Əliyevin müşahidəçilərindən heç biri qeydə alınmayıb³.

Müşahidə aparılan dövrdə MSK və DSK-da iclasların vaxtlı-vaxtında keçirildiyi müşahidə olunsa da, MnSK-da iclasların keçirilmədiyi, keçirilən iclasların formal xarakter daşdığı, müxalif və bitərəf namizədlərin nümayəndələrinin iclaslar barədə məlumatlandırılmadıqları müəyyən olunub.

¹ <http://www.azadliq.info/97648.html>

² <http://arqument.az/az/azer-qasmlnn-seki-qerargah-aqlama-yayd/#.Viu2137hBdj>

³ <https://www.meydan.tv/az/site/politics/8796/Deputat%C4%B1%C4%9Fa-namiz%C9%99din-m%C3%BC%C5%9Fahid%C9%99%C3%A7il%C9%99ri-se%C3%A7kiy%C9%99-burax%C4%B1lm%C4%B1r.htm>

Müşahidə zamanı MnSK-ların davamiyyəti ilə bağlı da bir sıra faktlar aşkarlanıb.

- Oktyabrın 17-də saat 14-dən sonra 101 sayılı Göygöl-Daşkəsən seçki dairəsinin 8, 39 və 43 sayılı məntəqələri bağlı olub.
- 60 sayılı Salyan-Neftçala və 81 sayılı Beyləqan seçki dairələrinin ərzilərində fəaliyyət göstərən MnSK-lar günortadan sonra fəaliyyət göstərməyiblər.

VI. SEÇİCİ SİYAHILARININ VƏZİYYƏTİ

Seçki Məcəlləsinin 46.1-ci maddəsinin tələbinə görə, seçicilərin daimi siyahısı hər bir seçki məntəqəsi üzrə məntəqə seçki komissiyası tərəfindən hər il mayın 30-dək təsdiq edilir və səsvermə gününə azı 25 gün qalmış dəqiqləşdirilir. Seçkilərin elan olunduğu gündən əvvəlki 12 ayın azı 6 ayı ərzində müvafiq seçki məntəqəsinin ərazisində yaşayan vətəndaşlar həmin seçki məntəqəsi üzrə seçicilərin daimi siyahısına daxil edirlər.

Bu müddətdən sonra səsvermə gününədək (səsvermə günü də daxil olmaqla) seçici siyahısına seçici Mərkəzi Seçki Komissiyasının müəyyən etdiyi qaydada yalnız Məntəqə Seçki Komissiyası tərəfindən əlavə edilə bilər.

Seçki Məcəlləsinin 48.1-ci maddəsinin tələbinə görə, məntəqə seçki komissiyası seçicilərin tanış olması və əlavə dəqiqləşdirmələr aparılması üçün seçici siyahılarını seçicilərə bu barədə məlumat verməklə səsvermə gününə azı 35 gün qalmış təqdim edir və bunun üçün müvafiq şərait yaradır. Seçici siyahıları səsvermə otağından kənar, seçicilərin yaxşı görə biləcəyi və gediş-gəliş üçün asan olan yerlərdə məlumat lövhələrində yerləşdirilməlidir.

Müşahidənin apardığı dövrdə seçici siyahıları ilə bağlı əvvəlki seçkilərdə seçki məntəqələri üzrə rast gəlinən problemlərin hələ də mövcud olduğu bəlli oldu. Bu problemlər əsasən, məntəqlərdə seçici siyahılarının dəqiqləşdirilməsi, lazım olunan müddətdə lazımı yerlərdən asılması ilə bağlı fəaliyyətsizliklə bağlıdır.

SMDT ilə əməkdaşlıq edən müşahidəçilər 1 noyabr 2015-ci il seçkilərinin təşviqat dövründə seçici siyahılarının monitorinqini də həyata keçirib.

Müşahidənin apardığı dövrdə seçici siyahıları ilə bağlı əvvəlki seçkilərdə seçki məntəqələri üzrə rast gəlinən problemlərin hələ də mövcud olduğu bəlli oldu. Bu problemlər əsasən, məntəqlərdə seçici siyahılarının dəqiqləşdirilməsi, siyahıların qanunda göstərilmiş vaxta seçicilər üçün görünən yerdə asılması ilə bağlı fəaliyyətsizliklə bağlıdır.

Qeyd edək ki, bu sahə üzrə aparılan müşahidələr nəticəsində seçicilərin adlarını seçki siyahılarında yoxlamalarında passivlik müşahidə olunub. Bunu bir tərəfdən, seçkinin nəticəsinə vətəndaşlarda olan inamsızlıq, digər tərəfdən isə mövcud qanunvericiliyə əsasən, adı seçici siyahısında olmayan seçicinin adının səsvermə günü əlavə siyahıya yalnız şəxsiyyət vəsiqəsini göstərməklə daxil edilməsinin mümkünlüyü ilə izah etmək olar.

VII. YERLİ VƏ BEYNƏLXALQ MÜŞAHİDƏ

Vətəndaş cəmiyyəti və qeyri-hökumət təşkilatlarına qoyulan qadağalar nəticəsində heç bir yerli təşkilat seçki gününün geniş-miqyaslı müşahidəsini təşkil etməyəcək. 1 Noyabrda Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə keçiriləcək seçkilər son 10 ildə seçki gününün yerli səviyyədə müşahidə olunmadığı ilk mühüm seçki olacaq. Seçki kampaniyası başlayanadan sonra SMDT-nin idarə heyətinin üzvü və Gəncə bölgə nümayəndəsi Asəf Əhmədov polis və yerli icra hakimiyyəti tərəfindən hədələnilib. Onun ölkəni

tərk edib seçkidən sonra qayıtması tələb edilib. Səbəb kimi Asəf Əhmədovun bir neçə məntəqəyə gedib müşahidə aparması göstərilib.

Yalnız hakimiyyətyönümlü olan bir neçə QHT seçki günü müşahidə və exit-poll keçirəcəklərini açıqlayıblar. Bu QHT-lərdən heç birinin maliyyə mənbələri haqqda heç bir məlumat açıqlamamaları onların tərəfsizliyini şübhə altına salır.

Eyni zamanda gözlənilir ki, hökumətlə yaxınlığı bilinən bir neçə beynəlxalq müşahidəçinin də seçki gününü müşahidə edəcəyi gözlənilir. ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları institutu seçki missiyasını ləğv etdikdən sonra belə görünür ki, hökumət daha öncəki seçkilərdə hökumətə yaxın mövqe sərgiləmiş beynəlxalq müşahidəçiləri seçkiyə cəlb etməyə çalışır.

Yerli seçki müşahidə təşkilatları - SMDT, İDİ və NİDA Vətəndaş Hərəkəti Avropa Şurası Parlament Assambleyasının Bakıya gələn seçki missiyası ilə görüşdən imtina ediblər. Təşkilatlar bildirib ki, AŞPA-nın seçki missiyasının qarşından gələn seçkilər barədə verdiyi qərəzli bəyanatı onların tərəfsizliyini şübhə altına salıb. Təşkilatlar narahatdır ki, AŞPA-nın seçki missiyası hakimiyyətə sərəf edən seçki rəyi verəcək və seçki prosesi boyunca yaşanan pozuntu hallarına biganə qalacaq. Xatırladaq ki, sentyabrın 22-də Avropa Şurası Parlament Assambleyasının müşahidə missiyası Azərbaycana səfərləri çərçivəsində siyasi partiyalar, QHT-lər və jurnalistlərlə görüşdən sonra müsahiblərinin iddia etdiklərinin əksinə olaraq seçki prosesini müsbət qiymətləndirən bəyanat yayıblar.

VIII. MÜXALİFƏTİN SEÇKİLƏRİ BOYKOTU

Əsas müxalif qüvvələr – AXCP və Müsavat seçkiləri boykot edib. Sentyabrın əvvəllərində AXCP Milli Şura ilə birgə verdiyi boykot qərarını azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsi üçün zəruri demokratik vəziyyətin olmaması ilə əsaslandırıb. Oktyabrın 27-də NİDA Vətəndaş Hərəkəti parlament seçkilərində iştirakdan imtina etdiyi haqda bəyanat yayıb. REAL Hərəkəti eyni gündə açıqlama yayaraq, 1 noyabrda keçiriləcək Milli Məclisə seçkilərinin nəticələrini tanımayacağını bəyan edib. Real Hərəkəti həmin bəyanatda hakimiyyətdən tələb edib ki, siyasi məhbuslar azad edilsin, ölkədə azad və rəqabətli siyasi mühit yaradılsın, qeydə alınmış hər bir namizədə pulsuz efir vaxtının verilməsi üçün qanunvericilikdə dəyişikliklər edilsin. Bəyanatda o da deyilir ki, bütün bunlardan sonra 2016-cı ildə Azərbaycanda təkrar parlament seçkiləri keçirilsin¹.

Oktyabrın 28-də Müsavat Partiyasının İdarə Heyəti seçkilərə 4 gün qalmış yarışdan çəkilib. Partiyanın bu qərarı qəbul etməsinə əsas səbəb kimi seçki prosesinin indiyə qədərki mərhələlərində çoxsaylı hüquq pozuntuları göstərilib².

IX. NƏTİCƏLƏR VƏ TÖVSIYYƏLƏR

SMDT onunla əməkdaşlıq edən müşahidəçilərdən daxil olan məlumatları təhlil edərək, 1 noyabr 2015-ci ildə keçiriləcək Milli Məclisə seçkilərinin ikinci mərhələsi - seçkiqabağı təbliğat-təşviqat prosesi üzrə aşağıdakı nəticələrə gəlib:

¹<https://www.meydan.tv/az/site/politics/8808/ReAL-1-noyabr-se%C3%A7kil%C9%99rini-n%C9%99tic%C9%99l%C9%99rini-tan%C4%B1mayacaq.htm>

² <http://contact.az/docs/2015/Parliamentary%20elections%202015/102800134463az.htm#.VjD0UbfbBdh>

- Seçkiqabağı təşviqat prosesində siyasi azadlıqların, xüsusi ilə söz və mətbuat azadlığı və sərbəst toplaşmaq azadlığının təmin olunması yönündə nailiyyətlər baş verməyib
- Seçkiqabağı təşviqat prosesi yerli icra orqanlarının seçki prosesinə müdaxilələri, inzibati resurslardan istifadə halları, namizədlər arasındakı bərabərlik prinsipinin pozulması ilə müşayiət olunub;
- Dairə seçki komissiyalarının fəaliyyətində davamiyyət artıb, ancaq eyni hal məntəqə seçki komissiyalarının fəaliyyətində qeydə alınmayıb;
- Bəzi seçki dairələrində seçici siyahılarında yeniləşdirilmələr aparılmayıb və seçki məntqələrində köhnə siyahılar asılıb;
- Mərkəzi Seçki Komissiyası bəzi hallarda öz səlahiyyətinə aid olmayan məsələlərlə bağlı qərarlar qəbul edib;
- Təbliğat-təşviqat prosesində inzibati və maddi resurslardan istifadə edilib, seçki iştirakçılarında seçki komissiyaları bərabər yanaşmayıb, namizədlərə və onların seçicilərinə qarşı təzyiqlər qeydə alınıb.

SMDT 1 noyabr 2015-ci ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin növbəti mərhələsi – seçki gününə hazırlıqla bağlı aşağıdakıları tövsiyə edir:

- Seçkiqabağı təşviqat prosesində baş vermiş hüquq pozuntularına görə müvafiq şəxslər məsuliyyətə cəlb olunmalıdır
- Seçki komissiyaları seçicilərin heç bir təzyiq altında qalmadan səs verə bilməsi və müşahidəçilərin seçki prosesini normal şəraitdə müşahidə edə bilməsi üçün zəruri şəraiti yaratmalıdır
- Səlahiyyətli qurumlar seçki günü səsvermə, səslərin sayılması və elan edilməsi proseslərinə yerli icra orqanları və digər strukturlar tərəfindən müdaxilənin qarşısının alınması üçün əməli addımlar atmalıdır.
- Hakimiyyət seçkilərin azad, ədalətli və demokratik keçirilməsini təmin etmək üçün həqiqi siyasi iradə nümayiş etdirməlidir.

Seçkilərin Monitorinqi və Demokratiyanın Tədrisi Mərkəzinin İdarə Heyəti

Bakı şəhəri, 30 oktyabr, 2015

Qeyd: 1 noyabr 2015-cü il parlament seçkiləri ilə bağlı yekun hesabat 5 noyabr 2015-cü ildə açıqlanacaq.